

Par Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 14. novembra regulu (ES) 2018/1805 par iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu

2018. gada 14. novembrī Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome pieņēma Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 14. novembra regulu (ES) 2018/1805 par iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu¹ (turpmāk – Konfiskācijas regula). Saskaņā ar Konfiskācijas regulas 41. pantu šo regulu sāks piemērot visās Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstīs, izņemot Dāniju un Īriju, **sākot ar 2020. gada 19. decembri**. Ievērojot minēto, Tieslietu ministrija ir sagatavojusi informāciju tiesām, prokuratūrām un izmeklēšanas iestādēm par Konfiskācijas regulas piemērošanu un galvenajām izmaiņām, ko tā paredz.

Konfiskācijas regulas 39. pants noteic, ka šī regula, sākot ar 2020. gada 19. decembri starp dalībvalstīm, kurām tā saistoša, aizstāj Padomes 2003. gada 22. jūlija pamatlēmuma 2003/577/TI par to, kā Eiropas Savienībā izpilda īpašuma vai pierādījumu iesaldēšanas rīkojumus, un Padomes 2006. gada 6. oktobra pamatlēmuma 2006/783/TI par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu konfiskācijas rīkojumiem noteikumus. Konfiskācijas regulas mērķis ir uzlabot iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanas un izpildes procedūru, neparedzot ieviest jaunus tiesiskus mehānismus, sodus vai sankcijas.

Jāņem vērā, ka Konfiskācijas regulai nav pievienojusies Dānija un Īrija, līdz ar to turpmāk, nosūtot lēmumus par aresta uzlikšanu mantai vai lēmumus par mantas konfiskāciju šīm valstīm, kā arī pieņemot lēmumus par šo valstu lūgumu uzlikt arestu mantai vai lūgumu par mantas konfiskāciju izpildi Latvijā, jāņem vērā līdzšinējā Kriminālprocesa likumā (turpmāk – KPL) noteiktā kārtība (KPL 75. nodaļa, 81. nodaļa, 82. nodaļa un 83. nodaļa). Tāpat jāņem vērā, ka nemainīgs paliek tiesiskais regulējums attiecībā uz ārvalstīm, kuras nav ES dalībvalstis un ar kurām tiesiskā sadarbība notiek, pamatojoties uz starptautiskajām konvencijām, sadarbības līgumiem vai uz savstarpējības principa pamata.

Konfiskācijas regula paredz šādas galvenās izmaiņas:

1. Konfiskācijas regula paredz, ka izdevējvalstij ir jāinformē izpildiestāde par skartajām personām saistībā ar izdoto iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu. Proti, Konfiskācijas regulas 4. panta 7. punkts un 14. panta 6. punkts nosaka, ka izdevējvalstī informē izpildiestādi, ja tai ir zināmas kādas skartās personas. Izdevējvalstī pēc pieprasījuma sniedz izpildiestādei arī jebkādu informāciju, kas ir nozīmīga jebkādiem prasījumiem, kas šādām skartām personām var būt saistībā ar īpašumu, tostarp jebkādu informāciju, ar kuru identificē minētās personas.

2. Šobrīd KPL 860. panta otrā daļa paredz 24 stundu termiņu lēmuma pieņemšanai par no ES dalībvalsts saņemta pieprasījuma par aresta uzlikšanu mantai atzīšanu. Savukārt turpmāk attiecībā uz ES dalībvalsts pieprasījumu uzlikt arestu mantai Latvijā Konfiskācijas regulas 9. panta 3. punktā ir noteikts cits lēmuma pieņemšanas termiņš, proti, izpildiestāde pieņem lēmumu par iesaldēšanas rīkojuma atzīšanu ne vēlāk kā 48 stundas pēc tam, kad izpildiestāde to ir saņēmusi. Ne vēlāk kā 48 stundas pēc šāda lēmuma pieņemšanas izpildiestāde veic konkrētus rīkojuma izpildei vajadzīgos pasākumus.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1805>

3. Līdz šim netika noteikts termiņš, kādā izdevējiestādei jāatbild uz izpildiestādes pieprasījumu ierobežot laikposmu, kādā īpašums tiek iesaldēts. Savukārt turpmāk Konfiskācijas regulas 12. panta 2. punktā paredzēts risinājums šādai situācijai, nosakot, ka izpildiestāde, ņemot vērā lietas apstākļus, var iesniegt pamatotu pieprasījumu izdevējiestādei ierobežot laikposmu, kādā īpašums tiek iesaldēts. Norādāms, ka šāda pieprasījuma iesniegšanu šobrīd jau paredz KPL 864. panta pirmā daļa, taču tajā nav noteikts konkrēts termiņš, kādā ir izdevējiestādei ir jāsniedz atbilde. Tāpēc atbilstoši Konfiskācijas regulas 12. panta 2. punktam, ja izdevējiestāde sešu nedēļu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas uz to neatbild, izpildiestādei vairs nav pienākuma izpildīt iesaldēšanas rīkojumu.

4. Konfiskācijas regula paredz izmaiņas termiņā, kādā jāpieņem lēmums par nolēmuma par mantas konfiskāciju atzīšanu un izpildīšanu, proti, šobrīd KPL 759. pants noteic, ka rajona (pilsētas) tiesas tiesnesis 30 dienu laikā rakstveida procesā izskata ārvalsts lūgumu, savukārt Konfiskācijas regulas 20. panta 1. punkts paredz 45 dienu termiņu lēmuma pieņemšanai, līdz ar to tiesai turpmāk jāvadās no Konfiskācijas regulā noteiktā termiņa.

5. Konfiskācijas regulas 26. panta 2. punkts noteic, ka, pieņemot lēmumu, gadījumos, kad ir saņemti vairāki nolēmumi par mantas konfiskāciju, un tiesai ir jāizlemj, kuru nolēmumu vai kurus nolēmumus par mantas konfiskāciju izpildīs, izpildiestāde, ja iespējams, par prioritārām uzskata cietušo intereses.

6. Gadījumos, kad ir saņemti vairāki nolēmumi par mantas konfiskāciju, un tiesai ir jāizlemj, kuru nolēmumu vai kurus nolēmumus par mantas konfiskāciju izpildīs, saskaņā ar Konfiskācijas regulas 26. panta 2. punktu (a) apakšpunktu tiesai būs jāņem vērā papildus apstākļi, proti, vieta, kur tika izdarīts noziedzīgais nodarījums. Pārējie apstākļi, kas jāņem vērā šādās situācijās jau ir noteikti KPL 798. panta pirmajā daļā.

7. Atšķirībā no Padomes 2006. gada 6. oktobra pamatlēmuma 2006/783/TI par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu konfiskācijas rīkojumiem, Konfiskācijas regulas 29. pants reglamentē jautājumu par iesaldētā īpašuma restitūciju cietušajiem, nosakot, ja izdevējiestāde vai cita kompetenta izdošanas valsts iestāde saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem ir izdevusi lēmumu nodrošināt iesaldētā īpašuma restitūciju cietušajam, izdevējiestāde informāciju par minēto lēmumu iekļauj iesaldēšanas apliecībā vai informāciju par minēto lēmumu paziņo izpildiestādei vēlākā posmā. Norādāms, ka gadījumā, ja cita ES dalībvalsts lūdz konfiscēt un atdot pēc piederības īpašniekam vai likumīgajam valdītājam kādu konkrētu mantu, tiesa lēmumā attiecīgi norāda, ka manta ir atdodama pēc piederības īpašniekam vai likumīgajam valdītājam un nosūta to izpildei KPL 357. pantā noteiktajā kārtībā.

Informējam, ka saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 288. panta otro daļu regulas ir vispārpiemērojamas. Tās uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs. Regulas ir aizliegts pārņemt nacionālajos tiesību aktos un tās automātiski kļūst par nacionālās tiesību sistēmas sastāvdaļu. Regulas ir saistošas visiem tiesību subjektiem - gan dalībvalstīm, gan visām dalībvalstu fiziskajām un juridiskajām personām. Līdz ar to vēršam uzmanību, ka tiesām, prokuratūrām un izmeklēšanas iestādēm turpmāk jāņem vērā Konfiskācijas regulas normas, nosūtot izpildei lēmumus par aresta uzlikšanu mantai vai lēmumus par mantas konfiskāciju ES dalībvalstīm, **izņemot Dāniju un Īriju**, kā arī pieņemot lēmumus par lūgumu uzlikt arestu mantai vai lūgumu par mantas konfiskāciju atzīšanu un izpildi Latvijā, kas saņemti no ES dalībvalstīm, **izņemot Dāniju un Īriju**.

Papildus informējam, ka Tieslietu ministrija ir izstrādājusi likumprojektu "Grozījumi Kriminālprocesa likumā" (Saeimas reģ. Nr. 774/Lp13)² (turpmāk – likumprojekts), kurš šobrīd ir pieņemts Saeimā 2. lasījumā. Ņemot vērā to, ka Konfiskācijas regula ir piemērojama uz visām ES dalībvalstīm, izņemot Dāniju un Īriju, KPL C daļā "Starptautiskā sadarbība krimināltiesiskajā jomā" bija nepieciešams saglabāt līdzšinējo regulējumu attiecībā uz šīm ES dalībvalstīm, vienlaicīgi norādot, ka uz tām ES dalībvalstīm, kurām ir saistoša Konfiskācijas regula, ir jāpiemēro Konfiskācijas regulas normas.

Ievērojot minēto likumprojekts paredz šādus grozījumus:

1. Attiecībā uz ES dalībvalstī piemērotas mantas konfiskācijas izpildīšanu Latvijā (KPL 75. nodaļa) likumprojekts paredz KPL 793. panta pirmajā daļā ietvert vispārēju atsauci uz Konfiskācijasregulu, proti, nolēmumu par mantas konfiskāciju, kuru izdevusi ES dalībvalsts, kurai saistošas Konfiskācijas regulas prasības, izpilda Konfiskācijas regulā noteiktajā kārtībā, savukārt attiecībā uz ES dalībvalstīm, kurām nav saistoša Konfiskācijas regula, piemērojama KPL 75. nodaļā noteiktā kārtība. Norādām, ka arī līdz likumprojekta spēkā stāšanās brīdim nolēmumus par mantas konfiskāciju būs jāizpilda Konfiskācijas regulā noteiktajā kārtībā.

2. Likumprojektā ir paredzēti arī grozījumi KPL 798. panta pirmajā daļā, papildinot to ar 4. punktu, nosakot, ka gadījumos, kad vienlaikus saņemti vairāki nolēmumi par mantas konfiskāciju, kas pieņemti attiecībā uz vienu personu, un attiecīgajai personai nav pietiekamu līdzekļu Latvijā, lai varētu izpildīt visus nolēmumus vai vairākus nolēmumus par mantas konfiskāciju attiecībā uz vienu īpašumu, tiesa, pieņemot lēmumu par to, kuru nolēmumu vai kurus nolēmumus par mantas konfiskāciju izpildīs, ņem vērā arī cietušo prasījumus un to atrašanās vietu.

3. Attiecībā uz Latvijā pieņemta nolēmuma par mantas konfiskāciju izpildīšanu ES dalībvalstī (KPL 81. nodaļa) likumprojekts paredz KPL 837. panta pirmajā daļā ietvert vispārēju atsauci uz Konfiskācijasregulu, proti, nolēmumu par mantas konfiskāciju nosūta izpildei Konfiskācijas regulā noteiktajā kārtībā, nolēmumu par mantas konfiskāciju kopā ar konfiskācijas apliecību nosūtīt Tieslietu ministrijai. Līdz likumprojekta spēkā stāšanās brīdim nolēmumi par mantas konfiskāciju būs jānosūta izpildei uz ES dalībvalsti Konfiskācijas regulā noteiktajā kārtībā.

4. Attiecībā uz ES dalībvalsts procesuālā nolēmuma par mantas nodrošināšanu konfiskācijai vai pierādījumu iegūšanas nodrošināšanu izpildi Latvijā (KPL 82. nodaļa) likumprojekts paredz KPL 860. panta pirmajā daļā ietvert vispārēju atsauci uz Konfiskācijasregulu, proti, ES dalībvalsts pieprasīta aresta uzlikšana mantai Latvijā notiek saskaņā ar Konfiskācijas regulā noteikto kārtību. Līdz likumprojekta spēkā stāšanās brīdim nolēmumi par aresta uzlikšanu mantai būs jāizpilda Konfiskācijas regulā noteiktajā kārtībā.

5. Attiecībā uz lēmuma par aresta uzlikšanu mantai nosūtīšanu izpildei ES dalībvalstij (KPL 83. nodaļa) likumprojekts paredz KPL 880. pantā ietvert vispārēju atsauci uz Konfiskācijasregulu, proti, lēmuma par aresta uzlikšanu mantai nosūtīšana ES dalībvalstij notiek saskaņā ar Konfiskācijas regulā noteikto kārtību, lēmumu par aresta uzlikšanu mantai kopā ar iesaldēšanas apliecību nosūtīt Ģenerālprokuratūrai. Norādām, ka arī līdz likumprojekta spēkā stāšanās brīdim nolēmumi par aresta uzlikšanu mantai būs jānosūta izpildei ES dalībvalstij Konfiskācijas regulā noteiktajā kārtībā.

Ievērojot minēto, norādām, ka arī turpmāk centrālās iestādes funkcijas atbilstoši

² <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/2027499A991EE65CC22585C8003564FA?OpenDocument>

Konfiskācijas regulas 24. panta otrajai daļai nodrošinās Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra (*Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Darbības analīzes un vadības departamenta Starptautiskās sadarbības nodaļa, Kalpaka bulvāris 6, Rīga, LV-1801, tālr.: +371 67044448, e-pasts darbdep@lrp.gov.lv*), jautājumos par lēmumu par aresta uzlikšanu mantai nosūtīšanu uz Eiropas Savienības dalībvalstīm un saņemšanu no Eiropas Savienības dalībvalstīm, kā arī Tieslietu ministrija (*Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Starptautiskās sadarbības departaments, Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536, tālr. +371 67036842, e-pasts: tm.kanceleja@tm.gov.lv*) jautājumos par lēmumu par mantas konfiskāciju nosūtīšanu uz Eiropas Savienības dalībvalstīm un saņemšanu no Eiropas Savienības dalībvalstīm. Neskaidrību gadījumā lūdzam sazināties ar minētajām iestādēm.

Papildus norādām, ka Regula paredz arī speciālo veidlapu izmantošanu, proti, veidlapu "Iesaldēšanas apliecība" un veidlapu "Konfiskācijas apliecība", kuras ir pieejamas arī Eiropas Tiesiskās sadarbības Tīkla mājas lapā³. Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) ir sagatavojusi informāciju par Konfiskācijas regulu⁴.

Ņemot vērā to, ka Konfiskācijas regula ir pirmā regula krimināltiesību jomā un tā ir tieši piemērojama, Tieslietu ministrija aicina rūpīgi iepazīties ar Konfiskācijas regulas noteikumiem un neskaidrību gadījumā sazināties ar Tieslietu ministriju.

³ <https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/libcategories/EN/163/-1/-1/-1>

⁴ [20201207 Note-on-Regulation-EU-2018-1805.pdf\(europa.eu\)](https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/libcategories/EN/163/-1/-1/-1)